

Příklad integračních kurzů pro cizince v České republice

Hana Solařová

Abstrakt:

Komentář se zabývá podobou integračních kurzů pro cizince, které vznikly v České republice v rámci projektů Work in Czech a Work in Prague.

****

V letech 2004 až 2008 jsem měla příležitost podílet se na realizaci integračních kurzů pro cizince, které vznikly v rámci projektů Work in Czech a Work in Prague. Jednalo se o rozsáhlé projekty podpořené zdroji Evropské unie, na kterých spolupracovala řada českých nevládních organizací. V tomto textu bych ráda představila podobu těchto kurzů i jejich konkrétní náplň.

V roce 2004, kdy tyto kurzy začínaly, neexistovala v ČR žádná podobná nabídka, pouze individuální sociální práce¹, případně kurzy českého jazyka pro cizince. Nové možnosti se otevřely až o rok později, kdy byly zpřístupněny dotace ze strukturálních fondů EU.

V současnosti existuje již více podobných možností, ale nabídka stále není dostatečná pro všechny zájemce. Za všeobecné integrační kurzy lze považovat kurzy, které od roku 2006 poskytuje Správa uprchlických zařízení klientům Integračních azylových středisek. Kurzy realizují organizace jako Charita či SOZE (Sdružení občanů zabývajících se emigranty). Jsou zaměřené na sociálně právní problematiku, kulturu a historii ČR a jsou určeny azylantům, kterým byl právě udělen azyl. Pro cizince s jiným druhem pobytu takto komplexní kurzy neexistují.

Jiným druhem integračních kurzů jsou specializované kurzy, zejména kurzy zaměřené na práci na počítači, které bývají určeny nejen azylantům, ale i cizincům s jiným druhem pobytu. Většina kurzů se orientuje na integraci na trhu práce, což je dané zejména velkou poptávkou po těchto kurzech, ale také tím, že trh práce je jednou z priorit stanovených Evropskou unií. Jejich boom nastal v roce 2005 a trvá dosud, i když dnes již v omezeném množství.

---

¹ V rámci individuálních konzultací byli cizinci seznamováni se zvyky a postupy v České republice, a to zejména z hlediska práva (pozn. aut.).

Podoba integračních kurzů v projektech Work in Czech a Work in Prague

Také integrační kurzy realizované v rámci projektů Work in Czech a Work in Prague byly zaměřené na integraci cizinců na českém pracovním trhu. Nejednalo se tedy o všeobecné kurzy zaměřené na integraci cizinců do české společnosti. Po jejich skončení měl cizinec mít dostatek informací o fungování pracovního trhu v ČR.

Mezi jednotlivé kurzy patřil kurz práce s počítačem, kurz orientace na trhu práce, kurz komunikačních dovedností a kurz „Výběrové řízení“. Důraz byl v jednotlivých kurzech kladen na osvojení si co nejvíce praktických dovedností a konkrétní cvičení.

Účast na jednotlivých kurzech byla s klienty domlouvána prostřednictvím sociálního pracovníka. Ten byl klíčovou osobou – průvodcem klienta po celé trvání projektu a účast na integračních kurzech nabízel klientovi i na základě auditu dovedností. Každý klient tak mohl absolvovat celou sadu integračních kurzů nebo pouze některé podle toho, v jaké konkrétní individuální situaci se nacházel.

Kurz práce s počítačem

Jedním z nejžádanějších kurzů mezi cizinci obecně je po výuce českého jazyka kurz práce s počítačem. Podobně tomu bylo i v tomto projektu. Během šedesáti výukových hodin byli účastníci seznámeni se základními znalostmi ovládnutí PC a po jeho skončení získali osvědčení o rekvalifikaci.

Kurz orientace na trhu práce

Cílem kurzu orientace na trhu práce bylo zlepšit orientaci nezaměstnaných cizinců a azytantů v právním a sociálním prostředí ČR a předat jim praktické dovednosti potřebné pro získání zaměstnání, pro úspěšný kontakt s potenciálním zaměstnavatelem a absolvování přijímacího pohovoru. Stejně tak mít dostatek informací o právech a povinnostech ve vztahu k zaměstnavateli a úřadům. Řada cizinců pocházela z naprosto odlišného kulturního prostředí a nutnost seznámení se s našimi zvyklostmi a očekáváním zaměstnavatele se ukázala jako velmi důležitá. Účastníci se naučili, jak napsat kvalitní životopis, že je nutné přijít včas, mít vyhovující oblečení apod.

Součástí kurzu byl i seminář na téma „Podnikání v ČR“. Jeho náplní byla prezentace systému účetnictví, vyplňování daňových dokladů, správná evidence účetních dokladů ve firmě atd. Ukázalo se, že tento kurz byl pro cizince velmi užitečný², umožnil jim srozumitelnou formou získat faktické poznatky o podnikatelském prostředí v ČR.

---

² Založeno na výsledcích evaluačních dotazníků.

Kurz komunikačních dovedností

Náplní kurzu komunikačních dovedností bylo nejen rozvíjení komunikačních dovedností, ale i nácvik konkrétních technik, především jak zvládnout problematickou nebo konfliktní komunikaci.

Klíčovými tématy kurzu bylo vnímání, naslouchání pocitům, aktivní naslouchání, konflikt a manipulace a asertivita. Těžiště kurzu opět leželo v praktických úkolech a nácviku získaných znalostí. Na počátku tematických bloků bylo „zahřívací“ nebo seznamovací cvičení (příklad: „Můj nejhezčí zážitek za poslední rok“, „Pravdivý a lživý výrok o sobě“ atd.). Všechna cvičení umožňovala zúčastněným dozvědět se něco o sobě navzájem, pomáhala vytvořit atmosféru důvěry a zájmu o témata. Podstatnou součástí kurzu byla tzv. tematická cvičení. Spočívala v práci ve skupině na daném úkolu formou modelových rozhovorů nebo modelové diskuse, ve sledování obrázku, videonahrávky, reakce na výroky, nácvik po písemné či ústní instrukci atd.

Ve výběru klientů pro kurz sehrál roli fakt, že klienti museli zvládat český jazyk v takové míře, aby dokázali vyjádřit své názory a pocity, aby dokázali porozumět krátkému textu v češtině i dialogům. Téma kurzu, kterým je komunikace, vyžaduje schopnost reflexe slyšeného a schopnost metakomunikace. Ukázalo se, že časová dotace 14 hodin pro kurz je skutečně minimální a do budoucna by bylo lepší kurz rozdělit na dvě části. Dvě setkání po 14 hodinách dají více prostoru pro všechna cvičení a společnou diskusi, a tím i větší prostor pro zpracování celého tématu.

Kurz „Výběrové řízení“

Posledním typem kurzu v daných projektech byl kurz „Výběrové řízení“. Kurz účastníkům představil sociální a kulturní prostředí českého trhu práce, různé komunikační situace, do kterých se mohou dostat při procesu hledání zaměstnání a eventuálního přijímání do pracovního poměru. Výsledkem kurzu tedy nebylo nalezení zaměstnání pro účastníky, ale všeobecné zlepšení jejich kompetencí na trhu práce (i v české společnosti), které možná daleko spíše využijí v budoucnosti v různých situacích (i třeba jako podnikatelé či společníci ve firmách).

V rámci kurzu účastníci získali základní informace o situaci na pracovním trhu v ČR (průměrná mzda, nezaměstnanost, počet volných pracovních míst, regionální rozložení pracovního trhu atd.). Podstatnou součástí bylo detailní seznámení s možnými zdroji pracovních nabídek (tisk, internet, nabídky personálních agentur, úřady práce) a návod, jak z těchto zdrojů informací efektivně čerpat. Klíčovou fází kurzu byl výklad zaměřený na umění sebezprezentace při reakci na konkrétní pracovní nabídku a podrobný popis všech součástí této prezentace (náležitosti a struktura motivačního dopisu a životopisu, verbální a neverbální komunikace, gesta). Na výklad o pravidlech správného zvládnutí výběrového pohovoru u

potenciálního zaměstnavatele (vzhled, slovní a mimoslovní projev, autentičnost a konstruktivita projevu) navázal jeho praktický nácvik, který vedl lektor vždy jednotlivě s každým z účastníků v přítomnosti celé pracovní skupiny, přičemž uskutečněný rozhovor byl posléze v diskuzi analyzován s důrazem na jeho silné a slabé stránky. Také tento kurz se setkal s velkým ohlasem u účastníků³.

Závěrem

Jak bylo výše popsáno, všechny kurzy realizované v projektu byly zaměřeny specificky na integraci na trhu práce. S odstupem času lze hodnotit, že se jednalo o komplexní přístup k tématu pracovní integrace a klient, který absolvoval všechny kurzy, byl k přístupu na trh práce vybaven jak z hlediska informací, tak z hlediska dovedností. Celkově mohu shrnout, že kurzy byly většinou účastníků hodnoceny kladně.

Výhodou kurzů bylo, že byly nabízeny zdarma, účastníkům kurzů bylo propláceno jízdné a v případě zájmu bylo zajištěno i hlídání dětí. Tím byl kurz otevřen širokému spektru osob. Na druhou stranu ze zkušenosti vyplynulo, že zejména pro pobytové kurzy, kde je zajištěna strava a ubytování, by bylo vhodné vybírat určité „zádržné“, např. 1000,- Kč, které by v případě neodůvodněné neúčasti propadlo.

Po skončení kurzů se organizátoři také shodli, že do budoucna doporučují realizovat jednotlivé kurzy nezávisle na sobě, tedy bez „nátlaku“ na klienty, aby absolvovali celou sadu.

Z charakteru kurzů vyplývá, že se jedná o kurzy skupinové, tedy jistý kámen úrazu je v jejich organizaci v místě, kde se pohybuje málo cizinců. Všechny kurzy byly realizovány ve velkých městech, nejen pro obyvatele města, ale i obyvatele malých obcí, kteří byli schopni na kurzy dojíždět. Ani v projektu tohoto rozsahu se nám nepodařilo realizovat kurzy v odlehlejších lokalitách.

Z hlediska zaměření integračních kurzů bych určitě doporučila, aby byly co nejkonkrétnější. Pokud jsou integrační kurzy zaměřené všeobecně, nejsou cizincům příliš srozumitelné. Potřebují konkrétní informace o cílech a náplni kurzu, protože každý cizinec má jiné zkušenosti a jiné znalosti a i jinou představu o tom, co si chce osvojit.

O autorce:

Autorka článku vystudovala sociální práci a sociální politiku na FF UK v Praze. Pracuje v Centru pro integraci cizinců na pozici sociální pracovníce, toho času na rodičovské dovolené. V projektu Work In Czech působila jako sociální pracovníce a garantka Metodiky sociální práce.

---

³ Opět založeno na evaluačních dotaznících,